

Janteloven gør stadig ondt

Aksel Sandemoses roman om den ulyksalige Jantelov er blevet til en forbistret ærlig og psykologisk klog teaterfortolkning af Det Dramatiske Udgangspunkt

Af Anne Middelboe Christensen

Janteloven er en besk opfindelse. Den er godt nok ren fiktion – den er opfundet af forfatteren Aksel Sandemose i romanen *En flygtning krydser sit spor* fra 1933. Men den har sat sig i sindet hos danskerne og ikke mindst hos folk på Mors, der var Sandemoses fødeby.

Første bud i Janteloven lyder: »Du skal ikke tro, du er noget.« Og det er denne hån, der i Sandemoses fortælling skaber så stærkt et opsparet had, at det kommer til at ødelægge et menneske for altid.

I Det Dramatiske Udgangspunkts teaterforestilling *Jantedrengen* får uretfærdighederne og ydmygelserne et stærkt kropsligt udtryk. Dramatikeren Eva Littauer har dramatiseret bogen om Espen Arnakke, så man

mærker, hvordan drengen Espen kanøfles og mobbes, så hans længsel efter kærlighed forvandler sig til et brændende had. Det had, der fører til, at han resten af sit liv gentager denne sætning for sig selv:

»Jeg slog engang et menneske ihjel.«

Psykologi i fokus

I den vellykkede dramatisering er det følelserne og personernes psykologiske reaktioner, der er i fokus. Bogens 'plot' er bare en nødvendig biting for dette studie i den menneskelige ondskabsnatur. I den empatiløse Janteverden er det kærlighedsmanglen og omsorgssvigtet, der skaber mennesket.

Derfor er rollen som Espen Arnakke også interessant nok fordelt på hele tre skuespillere – de samme tre skuespillere, der også spiller alle de andre uvenlige og ubegavede mennesker, der kommer til at forme denne ulykkelige drengs liv. Lige indtil han står til søs som teenager, i naiv tro på at han kan løbe væk fra alle problemerne.

Instruktøren Jonas Littauer har valgt en spændstig, fysisk spillestil for sine tre performere. På scenen ligger der kun nogle kasser og nogle planker. Men lynhurtigt får skuespillerne baksset rundt med tingene, så de særeste rum opstår: Stuen. Skolen. Fabrikken. Bænken. Biografen. Skibet. Og ikke mindst det lusede

sømandshotel med de tynde vægge i Misery Harbour.

De går planken ud

Skuespillertrioen er flot sammen spillet, så de løfter hinanden med deres forskelligheder – dynamisk og opfindsomt og legende energisk. Brian Hjulmann fører an med sit unge gåpåmod og sine nysgerrige blikke, mens Stine Gyldenkerne er pigen med begge ben på jorden og den velkendte verdensorden. Til gengæld løfter Poul Storm forestillingen med sin store, bredskuldrede krop, der bevæger sig kæmpeagtigt rundt på scenen med symbolske tyngdetrin og møllestensalvor i sit blik.

Her gør alle ord ondt. Og når alle

tre skuespillere kravler på knæ efter hinanden hen ad nogle spinkle brædder, mærker man, hvad det vil sige at gå planken ud.

Nanna Bernholm Nielsen har opfindsomt designet kostumer, så hættetrøjer og blondeskørter lynhurtigt skifter udtryk. Lars Egegaard Sørensen har belyst skuespillerne, så de vitterlig både krymper sig under loftsplankerne på skolens loft og ombord på skibet i storm. Det er flot. Og Simon Littauer har komponeret et lyddesign, så både kirkeklokke og fabrikslyde tvinger lytteren ned mod fortabelsen – og så det hårde sømandsliv netop ikke idylliseres, men blot knipses, så lyden af ensomhed vælter frem.

Når alle tre skuespillere kravler på knæ efter hinanden hen ad nogle spinkle brædder, mærker man, hvad det vil sige at gå planken ud

Jantedrengen er en følelsesbasker. Det ærlige er, at drengens åbne blik aldrig forhærdes. Som tilskuer bliver man selv ramt, hver gang Espen bliver slået af ord og sparket af træsko. Det ondsksfulde er, at man mærker, hvordan ens egen oprørstrang lynhurtigt knækkes – og hvordan man bare håber, at Espen oppe på scenen vil lære at underkaste sig, så han undgår alle de forfærdelige slag. Men Espen Arnakke dukker sig ikke.

Nuvel. Forestillingen kunne godt kortes. Det sidste kvarter virker overflødig, og dets mange ord udmatter tilskuerens følelser unødigt.

Men det hindrer ikke pointen i at stå lysende klart i horisonten: At man sætter sit eget liv i stå for altid,

hvis man kommer til at slå et andet menneske ihjel.

amo@information.dk

'Jantedrengen'. Baseret på romanen 'En flygtning krydser sit spor' fra 1933 af Aksel Sandemose. Tekst og dramaturgi: Eva Littauer. Iscenesættelse og scenografi: Jonas Littauer. Oplevet på Teatret ved Sorte Hest – spilles også her under Cph Stage 31. maj-3. juni 2017. Turné 16. januar-9. februar, bl.a. på Thy Teater 30. januar-6. februar samt på Katapult i Aarhus 7-8. februar 2018
